

The figure of the known Galician metropolitan Hryhorij Yakhimovicha, which was the rector of Lviv spiritual seminary and to the university, is examined in the article, and also by an active fighter from polonophilism and moskovophilism.

Key words: Galician metropole, metropolitan, Hryhorij Yakhimovich.

Отримано: 8.08.2012 р.

УДК 821.161.2'06.09

В. Т. Поліщук

Черкаський національний університет ім. Б. Хмельницького

„САПФІЧНІ ЗЕРНИНКИ” В ДОРОбКУ ПАВЛА ФИЛИПОВИЧА

У статті аналізуються обставини й міра зацікавленості Павла Филиповича постаттю давньогрецької поетеси Сапфо, особистості її рецепції в досліджених званого вченого й поета-неокласика.

Ключові слова: Сапфо, переклади, ремінісценції, версифікація.

Цей заголовок не без певної долі гумору, бо ж слова „сапфічні зернинки” в ньому слід сприймати дуже умовно, фігурально. Вони жодним чином не претендують на хоч якусь термінологічну усталеність на відміну від, скажімо, прийнятого в літературознавстві терміну „сапфічна строфа” [див.: 1, с. 367].

Постановка проблеми. Працюючи над спадщиною визначного поета і вченого Павла Филиповича (1891-1937), звернув увагу на „скромну” присутність у його літературознавчих студіях імені легендарної давньогрецької поетеси Сапфо (перша пол. VI ст. до нашої ери). До слова, інколи її прізвище в деяких джерелах, у т.ч. українських, пишеться – «Сафо», хоч усе ж переважає перший варіант написання. З’явився науковий інтерес щодо того, чому і яким чином звернув увагу П. Филипович на постать Сапфо в літературі, як осмислив цю проблему. З’ясування цих питань і становить **мету** розвідки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Якщо говорити зовсім конкретно щодо заявленої теми статті, то в літературознавстві досі ніхто таку тему не досліджував, хіба що порівняно недавно було зроблено посилання на невеличку розвідку П. Филиповича в збірнику статей, присвячених різним аспектам творчості Сапфо і досліджень про неї [див.: 8]. Власне, цей збірник, уміщений в ньому статті, на сьогодні є найгрунтовнішим виданням, присвяченим осмисленню явища Сапфо.

Виклад основного матеріалу. Чогось особливо дивного чи несподіваного в певній увазі П. Филиповича до творчості й постагї Сапфо немає, скоріше слід говорити про зрозумілу закономірність, зважаючи на унікальну ерудицію вченого та на його особливу прихильність до компаративної літературознавчої методології. У передмові до власної книжки „З новітнього українського письменства” (1929) П. Филипович зауважував, що „В зібраних тут статтях я вживав переважно порівняльної методи і гадаю, що ця методика, позначена вже в нас певною традицією (праці Драгоманова, Франка, Сумцова, О. Колесси та ін.), може дати чимало корисного для сучасного українського літературознавства... Порівняльні студії поширюють також наш обрій, виводячи українське письменство з вузьких національних меж і єднаючи його з творчістю інших народів [цит. за: 2, с. 560]”. Не зайвим буде вказати, що Филипович-поет і Филипович-літературознавець вирос-

тив на ґрунті класичної російської і французької (ширше – європейської) літератури, що для його часу не було дивиною. Ранні літературознавчі студії Филиповича над французькою поезією XVIII ст. і – особливо – цілий ряд глибоких і компетентних досліджень творчості російського поета Є. Баратинського виразно про це свідчать. Необхідно наголосити ще на одній фундаментальній рисі Филиповича-вченого – на його глибокому знанні джерельної бази й винятковій ерудованості, про яку мовили багато сучасників Павла Петровича. У контексті подальшої розмови констатація означених рис ученого зовсім не зайва.

Означу й кілька хронологічних зауваг як щодо публікацій П. Филиповича, так і щодо „літературної” уваги до творчості й постаті Саффо.

Невеличка стаття вченого-неокласика „Переклад Котляревського із Саффо” з’явилася друком у 1927 році [див.: 3]. Думаю, що її з’ява стала своєрідним тематичним „відгалуженням” (чи своєрідним „закриттям теми”) іншої статті, надрукованої 1926 року – „Рилсєв і Державін” [див.: 4]. Саме в останній П. Филипович, порівняльно аналізуючи поезію Г. Державіна й К. Рилсєва, „зачепив” і рилсєвський „Вольный перевод из Саффо». До цього матеріалу ще повернемось нижче, а тут зауважу, що, певно, цей принагідний „вихід” ученого на імення давньогрецької поетеси дав поштовх для пильнішого вдалення і вчитування П. Филиповича в цю тему. Можна майже безпомилково припустити, що той же „поштовх” актуалізував усю відповідну інформацію, якою, безсумнівно, володів ерудит П. Филипович щодо імені Саффо в українській літературі. Можливо, він провів і відповідну бібліографічну роботу. Зміст статті „Переклад Котляревського із Саффо” достатньо виразно засвідчує неабияку обізнаність П. Филиповича із „предметом розмови”. Це, сказати б, погляд „від Филиповича”.

Що ж до „літературної” уваги до творчості й постаті Саффо в українській (і не тільки в українській) літературі, то й тут можна спостерегти і провести певні узагальнення. П. Филипович у статті про І. Котляревського зазначає, що „Російські поети другої половини XVIII віку та на початок XIX-го з особливою охотою перекладали цього вірша (йдеться про „оду” Саффо – В.П.) [3, с. 52]. Іван Котляревський свій переклад „оди” здійснив 8 квітня 1817 року, тобто в означений „період посиленої уваги” до Саффо.

Інший же справжній сплеск уваги до особи і творів легендарної поетеси, який чітко зафіксував і П. Филипович, припав на кінець XIX – початок XX століть, коли Саффо приділили творчу увагу Леся Українка, Іван Франко, Людмила Старицька-Черняхівська, Агатангел Кримський... Зауважу, що й рубіж XVIII-XIX століть, і рубіж століть наступних були періодами активного „модернізування” літератури, шукання нею нових шляхів розвитку, стилів, засобів художнього самовираження. Особливо це стосується літератури української й особливо на рубежі XIX-XX століть. Мовиться і про помітну „європеїзацію” літературного процесу, в т.ч. на початку XIX століття. Скажимо, сучасний дослідник І. Лімборський висловлює цілком актуальну тут тезу про те, що „Традиції європейського класицизму перекликалися з Котляревським у перекладі з французької мови відомого ще з часів античності вірша давньогрецької поетеси Саффо під назвою „Ода Саффо” [5, с. 58]”.

Однак же повернемося до суджень і позицій Павла Филиповича. Взявшись писати матеріал про переклад із Саффо І. Котляревського, авторитетний дослідник не був піонером у висвітленні цієї теми. Власне, Павло Петрович сам зауважує на відповідних раніших публікаціях Агатангела Кримського [див.: 6] і Василя Доманицького [див.: 7], в яких, проте, в основному сповіщалося про знахідку автографа згаданого перекладу І. Котляревського означувалися, деякі варіації тексту в альманасу „Молодик на 1844 год” (там

уперше був надрукований переклад) й подавався опис малюнка бандуриста під „одою” [див., напр.: 7, с. 235]. А П. Филипович, узявши до уваги публікації А. Кримського й В. Доманицького, вдається у своїй розвідці до аналітичних операцій щодо вказаного перекладу І.Котляревського, розглядаючи його в контексті з іншими перекладами твору легендарної поетеси. Досконало знаючи джерельну базу й тексти російської літератури другої пол. XVIII – початку XIX ст., П. Филипович перш за все апелює до одної з праць професора В. Резанова про творчість В.Жуковського, в якій російський дослідник оглядає переклади „оди Сафо” в історії російської літератури (Сумарокова, Козицького, Люценка, Державіна, Еміна, Хвостова та ін.). Український учений солідаризується з В.Резановим у тому, що більшість російських перекладів було зроблено не з грецького першотвору, а з французького перекладу („Буало або Деліля”). Таким же шляхом пішов і Котляревський, – зауважує П. Филипович. Сам добрий знавець французької мови, Павло Петрович наводить для зіставлення і підтвердження власного судження французький текст „оди”, зроблений Буало.

П. Филипович у статті полемізує і з деякими судженнями А. Кримського і, слідом за ним, В. Доманицького щодо перекладу „оди” Котляревським і Кримським, і Доманицький зовсім невисоко оцінили той переклад, зокрема і з причин його – перекладу – мови (російської): „...той переклад – треба признатися, – нотував А. Кримський, – батько нашого письменства зробив дуже зле. Тільки для характеристики літературних уподобань нашого поета він не цікавий. Знов же цікаво буде порівняти мертвоту (підкреслення ак. А. Кримського) російської мови Котляревського в „Оде Сафо” з живістю української його мови в „Перелицьованій Енеїді” [цит. за: 3, с. 53]”. Достатньо критична, як бачимо, оцінка. Натомість Павло Филипович, порівнявши переклад І. Котляревського із близькими йому (перекладаві) в часі перекладами „оди” російських поетів, зауважує, що „висновок ак. А. Кримського треба визнати занадто суворим. Переклад Котляревського (дуже близький до французького зразка) щодо мови наслідує стилістичну традицію („високого стилю”) російських перекладачів, мало чим одрзняється од неї [3, с. 53]”. Задля прикладу П.Филипович наводить переклади Г. Державіна і В. Жуковського.

Порівнюючи переклади „Оди Сафо”, здійснені російськими поетами й І. Котляревським, П. Филипович звертає увагу ще на одну деталь: до кого звертається лірична героїня „Оди Сафо”. Він зауважує, що в першотворі давньогрецької поетеси жінка звертається до жінки, у В.Жуковського – жінка до чоловіка. Наводить П. Филипович і мотивацію таких інтерпретацій, заявлену одним із російських критиків: „Заметим, что Жуковский, конечно в намерении устранить отношение, чуждое нравам нового мира, заставляет Сафо обращаться к мужчине, а не к подруге [3, с. 54]”. Переклад же Котляревського, як зазначає дослідник, „лексично невизначений щодо цього, може передавати і жіноче, і чоловіче звертання до коханки [там само]”.

Далі Павло Филипович аналізує переклади „оди”, здійснені вже його сучасниками – А. Кримським, І. Франком та іншими авторами, а також утілення образу Сафо в прозових і драматичних творах українських (і не тільки!) авторів. Із тексту видно, що до П. Филиповича цю тему в письменстві ґрунтовно ніхто не досліджував, навіть унікальний своєю всеохопною обсервацією І. Франко, який писав тільки про переклад „оди” А. Кримського. Филипович же „вилуштив” зі своєї бібліографічної обізнаності ще один, значно раніший, твір „на тему”: „Треба занотувати нарешті, – пише він, – що в тридцятих ще роках (XIX ст. – В. П.) вплив „оди Сафо” позначився на українському письменстві. Маємо на увазі сонет, надрукований у журналі „Вестник Европы» (1830 р., кн. V-VI, ст. 51-52)

за підписом Ш. (Шпигоцький?), – щодо образів, то це власне переспів або вільний переклад поезії Саффо [3, с. 55]”. Далі твір цитується. До речі, і в дотеперішніх публікаціях про переклади Саффо в українському письменстві отой криптонім Ш. і здогад П. Филиповича (Шпигоцький?) лишається в силі.

Завершує свою розвідку про переклад Котляревського П. Филипович судженнями, які вкотре підтверджують блискучу ерудицію цього вченого-неокласика. Стисло оглянувши твори „на тему Саффо”, Павло Петрович резюмує: „Звичайно, матеріал, який свідчить про інтерес до Саффо, можна було б збільшити, особливо з поетичних творів (напр., згадка про Саффо в поезії Баратинського „Последний поэт”, пушкінський уривок у чернетках „Счастлив, кто близ тебя, любовник упоенный” – мабуть, наслідування цитованої поезії Буало, і т.и.), але й так ясно, що цей інтерес був дуже значний у добу Котляревського в російському письменстві, і за традицією пішов і український поет [3, с. 56]”. До слова, П. Филипович достатньо аргументовано й не без критицизму висловлюється і щодо мови перекладу І.Котляревського: „... переклад з Буало зробив теж російською мовою, може, на чийсь замовлення, а може, гадав: українська мова непридатна для таких „поважних”, „класичних” речей, а травестувати „оди” не хотів. У всякому разі він не зробив того, що наслідився зробити невідомий Ш. (пигоцький), у своєму наслідуванні вживши української мови [3, с. 56]”.

Утім, як мовилося вище і якщо брати до уваги хронологію літературознавчих праць П. Филиповича, ім'я легендарної Саффо в науковому доробкові вченого з'явилося трохи раніше, а саме 1926 року, в статті „Рилеєв і Державін”, написаній Павлом Петровичем до книжки „Декабристи на Україні”, яка побачила світ того ж 1926 року. Зрозуміло, що стаття „Рилеєв і Державін” писалася Филиповичем дещо раніше, року 1925-го, а, можливо, навіть року 1924-го, оскільки, мисляться, видання „Декабристи на Україні” було задумане до 100-річчя повстання декабристів, яке минало 1925 року. Обійти увагою таку подію Павло Филипович, залюблений у російське письменство к. XVIII – поч. XIX ст. і вельми обізнаний з ним, певно ж, не міг. Він відреагував своєю згаданою розвідкою, визнавши доцільним „спинитись на тому значінні, що мав для Рилеєвської творчості Державін, своєрідна й могутня постать, яка за останнє десятиліття несподівано входить у смугу „воскресіння” заходами не тільки дослідників (протягнуто нитку від „барда” XVIII віку до Тютчева, Некрасова і навіть Маяковського), а й певною мірою сучасних [П. Филиповичу – В.П.] літературних напрямків в Росії (футуризм та імажинізм) [4, с. 124]”. Вельми промовиста теза, між іншим, і для характеристики самого Филиповича, фаховості його літературознавчого мислення...

Однак ж повернемося до „теми Саффо” в цій розвідці. Проводячи різні типологічні паралелі між творами Г. Державіна та К. Рилеєва, означуючи „точки дотику” й можливого впливу старшого на молодшого з них, П. Филипович бере до аналізу серед ранніх поезій Рилеєва і „Вольный перевод из Сафо”, зіставляючи цей „вольный” переклад із державінським перекладом „оди Сафо”. Професор-неокласик демонструє глибоку обізнаність із творчою „кухнею” поета Державіна, пише про „дев'ять редакцій оди – шість рукописних і три друкованих”, звертає увагу на версифікаційну техніку перекладів „оди”, здійснених різними російськими поетами XVIII – поч. XIX ст., на мову, з якої здійснювались ті переклади тощо. Зрештою П. Филипович, порівнявши зацитовані державінський і рилеєвський переклади „оди”, зауважує, що переклад Державіна „звернув увагу Рилеєва, і він для свого „вольного” перекладу використав мало не половину словесного матеріалу Державінського віршу, перенесши пізніше дещо і в передостанню строфу думи „Рогнеда” [4, с. 132]”. І далі розгортаючи тему типологій і вплив-

ву поезії Г. Державіна на молодших насуників у російському письменстві, Павло Филипович ніби аж виблискує своєю ерудованістю: „Державінська поезія „Сафо” (переклад) так само, як і „Богатство”, входила в збірку „Анакреонтические песни” разом з низкою поезій, що оспівували радощі життя, красунь, кохання, вино і т.і. В цих перекладах, переспівах і оригінальних віршах багато Державінської своєрідності, „русизмів” – народніх виразів, лукавого гумору, простоти. В ранніх поезіях Рилєєва в еротичному дусі є багато таких, що наслідують французьку „poesie lagere”, яка знайшла російських наступників в особі Батюшкова, молодого Пушкіна, Баратинського та инш. Тут панують графаретні жіночі образи з умовними йменнями – Дориди, Хлої, Лілети, – мову стилізовано, помітно зв’язує поета салонна грація і манірність. Але поруч зустрінемо в Рилєєва поезії, де анакреонтизм проходить скоріше через Державінську традицію... Деякі ранні поезії Рилєєва так наближаються до анакреонтичних пісень Державіна, що, беручи на увагу доведений вплив „Богатства” і „Сафо”, можна поширити думку про певну залежність молодого автора від найповажнішого з учителів [4, с. 132]”. Таким чином П. Филипович означає, власне, цілу ремінісцентну тенденцію в російській поезії згаданого часу, зумовлену в т.ч. і „сапфічними” мотивами.

Далі „тема Сафо” розвинулась Павлом Филиповичем у розвідці „Переклад Котлярєвського із Сафо”, але цим не вичерпалася.

1929 року виходить згадана вище книжка літературознавчих праць П. Филиповича „3 новітнього українського письменства”, в якій була вміщена і стаття „Історія одного сюжету („У неділю рано зілля копала” О. Кобилянської)”. Назва статті достатньо виразно презентує семантику цього розлогого дослідження: „Назва оповідання О. Кобилянської „У неділю рано зілля копала...” та епіграф до нього – «пісня „Ой не ходи, Грицю, на вечорниці”, – зауважує П. Филипович, – виразно свідчить, з якого джерела зачерпнула авторка. Не було воно новим, невичерпаним: ще до Кобилянської багато драматургів, повістярів і поетів зверталися до того самого джерела, утворивши певну традицію, що в різні часи мала свої характерні риси [8, с. 157]”. Після такої констатації дослідник простежує і традицію, і характерні риси популярного сюжету. Зокрема він доволі детально зупиняється на аналізі повісті „відомого російського драматурга і театрального діяча” князя Шаховського „Маруся, Малороссийская Сафо”. Цей автор активно розробляв українські сюжети. Але твори його зазнавали гострої чи й нищівної критики. На цьому зауважує П. Филипович, зазначаючи, що і згадану „сапфічну” повість „... в один голос лаяла критика, а вона все-таки лишила слід в українському (і російському) письменстві, викликавши протягом довгого часу низку наслідувань і відгуків, кустарних і талановитих, з різним художнім та ідейним зафарбуванням [8, с. 163]”. Сам же дослідник зі значною мірою критицизму, а часом і з гострою іронією переказує-аналізує відомий сюжет про Марусю Чурай – „Малороссийскую Сафо” в інтерпретації Шаховського. Наприклад: „Маруся збирається показати себе „во всем блеске”, і, якщо не вдасться повернути Грицевого серця, то хоч знищити супротивницю. „Не так ли думала і древняя Сафо, когда собиралась, со всею силой своего гения, на Истмические игры? И она также своим торжеством хотела привлечь к себе неверного. Люди всегда и везде одинаковы», – міркує Шаховський, не помічаючи, що такий абстрактний, психологічно-спрощений підхід до обмалювання типів позбавляє їх перш за все художнього значення та зменшує ідейну вагу [8, с. 164]”. І ще тут: „Маруся, дізнавшись про заручини, кидається в річку (Сафо!), та її врятував Іскра. Вона тяжко захворіла і – „горячка нашей Сафо, так же, как иступление Торквато Тассо, ознаменовалось пиитическим бредом»: вона не лише говорила віршами, але й співала... [8, с. 164]”.

Павло Филипович апелює до вельми критичних оцінок щодо повісті Шаховського, висловлених сучасниками князя, зокрема Т. Шевченком у повісті „Близнець”, а також означає мотиваційні чинники появи „Малороссийской Сафо” і тогочасний літературний контекст: „Хоч який невдалий був твір Шаховського, але він все ж був пристосований до потреб тогочасного російського читача... [ідеється про інтерес до України, українські народні пісні та мелодраматизм – В. П.]... Навіть прирівнявши Марусю до нещасливої в коханні грецької поетки, Шаховський ішов не тільки за пристарілою вже тоді модою на такі аналогії (напр., Ростопчину називали – „Московская Сафо”), але й відгукався на чималий інтерес до самої Сафо, що виявився ще з середини XVIII в. в численних перекладах та наслідуваннях її славнозвісної поезії, яка спокусила навіть автора „перелицьованої Енеїди” завершувати – слідом за традицією – російською мовою: „Щастлив, кто близ тебя и о тебе вздыхает...” [8, с. 166]”.

У цій же статті П. Филипович згадує скомпоновану „за Шаховським” драму Володимира Самійленка „Чураївна” (1894), героїня якої Маруся іменується „Сафо Полтавською”, яку, за словами Павла Петровича, „лагідний і людяний поступовий інтелігент Самійленко – „Сивенький” нагородив своїми думками і почуттями... [8, с. 170]”. І зовсім саркастично пише П. Филипович про ще один витвір „на тему”: „До таких безнадійно епігон них спроб, безперечно, треба залічити й „історичну драму у 7-ми діях з часів Богдана Хмельницького” – „В чаду кохання (Сафо України)” Д. Куліди. Цей витвір кустарної драморобії лишився недрукованим – довідались ми про нього з авторського сповіщення в 1-й книзі „Збірника творів Д. Куліди” і потім розшукали його серед рукописів „Центральної бібліотеки руської драми” в Ленінграді. Ця „історична драма” має 7 дій! На нещасну „Українську Сафо” – „Mädchen für alles” було зроблено ще один замах... Куліда примусив її в останній дії (...) збожеволіти, вилізти в монастирському садку на дерево, впасти й розбитися на смерть [8, с. 180-181]”. Оця цитата показова не тільки щодо гострого сарказму дослідника, а й тим, як сумлінний Павло Филипович, узявшись до аналізу „історії одного сюжету”, вів архівні пошуки навіть відверто графоманських речей, аби забезпечити необхідну наукову вичерпність проблеми.

Висновки. Загалом же, підсумовуючи, можемо твердити, що, по-перше, навіть на такій відносно невеличкій проблемно-тематичній „території” достатньо виразно проявився дослідницький таланти Павла Филиповича, його наукова сумлінність і глибока фахова ерудиція. А по-друге, і з означених ученим фактично „принагідних” штрихів видно, що „тема Сафо” в українському письменстві на початок XX століття реалізувалася достатньо цікаво.

Список використаних джерел:

1. Літературознавча енциклопедія : у 2 т. / автор-укладач Ю. І. Ковалів. – К., 2007. – Т. 2. – 624 с.
2. Филипович П. П. Переклад Котляревського із Сафо / П. П. Филипович // Записки історико-філологічного відділу ВУАН. – 1927. – Кн. 13-14. – С. 51-56.
3. Филипович П. Рилєєв і Державін / П. Филипович // Декабристи на Україні. – К., 1926. – Кн. 1. – С. 124-135.
4. Лімборський І. Творчість Івана Котляревського: авторська індивідуальність. Європейський паралелі. Порівняльна поетика / І. Лімборський. – Черкаси, 2010. – 96 с.
5. Кримський А. Ю. Ода Сафо в перекладі Котляревського / А. Ю. Кримський // Літ.-наук. вісник. – 1906. – Т. 33. – С. 516-517.
6. Доманицький В. Ода Сафо в перекладі І. Котляревського / В. Доманицький // Україна. – 1907. – июль-август. – Часть 1. – С. 234-236.

7. Филипович П. П. Літературно-критичні статті / П. П. Филипович. — К., 1991. — 270 с.
8. Сапфо : збірник статей / упорядники О. Галета, Є. Гулевич (центр гуманітарних досліджень Львівського націон. ун-ту ім. Івана Франка). — Львів : Літопис, 2005. — 320 с.

The article focuses on the circumstances and the degree of interest of Pavlo Pulyupovych, a profession-neoclassic, in the figure of the ancient Greek poetess Sappho as well as on the peculiarities of her reception in the research of the famous scientist.

Key words and word-combinations: Sappho, translations, reminiscences, verification.

Отримано: 28.05.2012 р.

УДК 811.161.2'282(477.43):811.161.2'373.21

І. М. Потапчук

Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

НАРОДНІ НАЗВИ НИЗОВИН У ЗАХІДНОПОДІЛЬСЬКИХ ГОВІРКАХ

У статті проаналізовано реалізацію найменувань з семантикою “низовина” у говірковому мовленні, відзначено нестійкість і коливання значень зафіксованих лексем, визначено типові загальноукраїнські елементи й ареальну специфіку номінації географічних реалій.

Ключові слова і словосполучення: сема, лексема, семантика, західнопо-дільське діалектне мовлення, народна географічна термінологія.

Дослідження з української діалектології не втрачають свого значення у сучасній лінгвістиці. І сьогодні поряд з іменами знаних діалектологів по праву варто виділити й ім'я Івана Огієнка, хоча його праці ще чекають ґрунтовного вивчення. За свідченням Й. Дзєндзелівського, «поряд із фундаментальними дослідженнями з історії української мови, сучасної української літературної мови, палеографії, лексикології, етимології тощо в науковому доробку проф. І. Огієнка значне місце посідають і праці з української діалектології» [3, с. 257]. І хоча «переважна їх більшість так чи інакше тісно пов'язана з проблемами історії української літературної мови та стандартизації сучасної української мови на базі середньонаддніпрянських говірок», професор теж цікавився народною географічною термінологією. Незаперечним свідченням цього є згадка про те, що у 50-х роках він написав працю «Географічні назви в українській мові», яка, на жаль, поки що не видана [10, с. 628].

Народні терміни – невичерпне джерело поповнення наукової термінології. Це легко підтверджується численними прикладами. Достатньо згадати такі геоморфологічні та ландшафтні назви, як *гряда, грива, полонина*. Часто з'ясується, що численні наукові терміни, що сприймаються як іншомовні, сягають своїм походженням народної лексики. Процес переходу народних географічних термінів до наукової термінології триває і досі. У багатьох випадках вони точно і предметно інформують про суть, особливості, ознаки географічного об'єкта, природного явища, процесу.

Номінація – це той процес, що постійно супроводжує пізнання людиною навколишнього світу. За свідченням А. Суперанської, «чим повніше і точніше пізнання, тим детальніше найменування» [11, с. 88]. Це твердження видається